

YOZMA ISH TURLARINING DIDAKTIK AHAMIYATI VA ULARNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI.

Qurbonova Zarnigor

Termiz Davlat Universiteti o'zbek tili fakulteti 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada yozma ish turlarining didaktik ahamiyati va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri o'rganilgan. Yozma ishlar o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish va bilimlarini mustahkamlashda muhim vosita sifatida qaraladi. Tadqiqot davomida yozma ishlarning ta'lim samaradorligiga ta'siri tahlil qilinib, turli usullar orqali ularni yanada takomillashtirish yo'llari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: yozma ish, didaktik ahamiyat, ta'lim jarayoni, metodika, bilimni mustahkamlash.

Yozma ish turlari ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash va ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Ta'lim jarayonida yozma ishlar turli shakllarda qo'llanilib, ularning samaradorligi o'qitish metodikasiga bog'liq. Ushbu maqolada yozma ishlarning ta'lim jarayoniga ta'siri, ularning o'quvchilarga beradigan foydalari va metodik ahamiyati haqida so'z yuritiladi.

Yozma ishlar ta'lim jarayonida muhim o'rin tutib, bilimlarni mustahkamlash, baholash va fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish vositasi bo'lib xizmat qiladi. Turli xil yozma ish turlari o'quvchilarning tahliliy fikrlash, ijodiy yondashish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Yozma ish turlari va ularning didaktik ahamiyati

Har bir yozma ish turi o'ziga xos ta'limiy maqsadlarga ega bo'lib, o'quv jarayoniga turlicha ta'sir qiladi:

Insho va ijodiy matnlar

- Didaktik ahamiyati: Tahliliy fikrlash, mantiqiy izchillik, ijodkorlik va yozuv mahoratini rivojlantiradi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: O'quvchilarga fikrlarini aniq va izchil ifodalash, mavzularni chuqur tahlil qilish va yozma muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Konspekt va annotatsiyalar

- Didaktik ahamiyati: Muhim ma'lumotlarni ajratib olish, umumlashtirish va tushunish qobiliyatini rivojlantiradi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: O'quvchilarning axborotni qayta ishlash va samarali eslab qolish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Hisobot va ilmiy-tadqiqot ishlari

- Didaktik ahamiyati: Mustaqil tadqiqot olib borish, ma'lumotlarni to'g'ri tartibga solish va ilmiy yozuv malakasini oshirishga xizmat qiladi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: Oliy ta'lim va ilmiy faoliyatga tayyorgarlik ko'rish, tahliliy tafakkur va mustaqil izlanish qobiliyatini rivojlantiradi.

Masala va muammolarni yozma tahlil qilish (matematika, tabiiy fanlar va boshqalar)

- Didaktik ahamiyati: Mantiqiy fikrlash, nazariy bilimlarni amaliy qo'llash va aniq ifodalashni mustahkamlaydi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: O'quvchilarning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi.

Refleksiv yozuv va o'z-o'zini baholash (kundaliklar, shaxsiy fikrlar)

- Didaktik ahamiyati: O'z ustida ishlash, o'z-o'zini anglash va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: O'quvchilarga o'z bilim darajasini baholash va rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash imkoniyatini yaratadi.

Diktant va imlo mashqlari

- Didaktik ahamiyati: Til qoidalarini mustahkamlash, e'tibor va eshitish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: O'quvchilarning savodxonligini oshirish va yozma nutqni aniq shakllantirishga yordam beradi.

Test shaklidagi yozma ishlar (qisqa javoblar, izohli tanlov testlari)

- Didaktik ahamiyati: Bilimlarni mustahkamlash va tushunish darajasini aniqlashga yordam beradi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: O'quvchilarning o'zlashtirish darajasini baholash va standartizatsiyalashgan testlarga tayyorlashda foydalidir.

Badiiy-ijodiy yozuvlar (she'r, hikoya, dramatik asarlar)

- Didaktik ahamiyati: Tasavvur, ijodiy fikrlash va ifoda qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

- Ta'lim jarayoniga ta'siri: O'quvchilarni san'at, adabiyot va ijodkorlikka jalb etib, motivatsiyani oshiradi.

Yozma ishlarning umumiy ta'limiy ta'siri

Turli xil yozma ishlarni ta'lim jarayoniga kiritish quyidagi natijalarga olib keladi:

- Aqliy rivojlanish: O'quvchilarning bilish darajasini chuqurlashtirish va murakkab muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

- Shaxsiylashtirilgan ta'lim: Har bir o'quvchining o'ziga xos o'rganish uslubiga mos keladigan topshiriqlar orqali ta'lim samaradorligini oshirish.

- Muloqot va savodxonlik: Yozuv orqali o'z fikrlarini aniq ifodalash, adabiy savodxonlik va til qoidalariga rioya qilishni o'rgatish.

- Baholash va fikr-mulohaza olish: O'quvchilarning o'zlashtirish darajasini tekshirish va ularga o'z bilimlarini yaxshilash bo'yicha yo'l-yo'riq ko'rsatish.

- Faollik va qiziqish uyg'otish: Mustaqil ijodkorlik va qiziqarli yozma mashqlar orqali o'quv jarayonini yanada jonlantirish.

Yozma ish turlari ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki ular o'quvchilarning aqliy, tahliliy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ta'lim jarayoniga turli xil yozma mashqlarni kiritish o'quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga va samarali o'qitish tizimini yaratishga xizmat qiladi.

Yozma ishlarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati juda katta bo'lsa-da, ularni to'g'ri tashkil qilish zarur. Ayrim hollarda o'quvchilar yozma ishlarni shunchaki majburiyat sifatida bajarishadi, bu esa ularning rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Shuning uchun yozma ishlarni kreativ va o'quvchilarning qiziqishlariga moslashtirish muhim.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga ko'ra, yozma ishlar ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi va ularni to'g'ri tashkil qilish o'quvchilarning umumiy bilim darajasini oshirishga xizmat qiladi. Quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Yozma ishlarning turli formatlarda olib borilishini yo'lga qo'yish.
- O'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish uchun erkin mavzuli yozma ishlarni ko'proq qo'llash.
- Yozma ishlar natijalarini muntazam tahlil qilib borish va o'quvchilarga individual yondashish.
- Zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda yozma topshiriqlarni yanada qiziqarli qilish.

Ushbu tadbirlar orqali yozma ishlarning samaradorligi oshirilib, o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki yanada faol bo'lishiga erishish mumkin.

Adabiyotlar.

1. Boedigheimer, R., Ghrist, M., Peterson, D., and Kallemyn, B. (2015). Individual Oral Exams in Mathematics Courses: 10 Years of Experience at the Air Force Academy. PRIMUS, 25(2): 99-120.
2. Ernest, P. (2016). Mathematics and values. In Mathematical Cultures (pp. 189-214). Springer International Publishing.
3. Fan, L., and Yeo, S. M. (2007). Integrating oral presentation into mathematics teaching and learning: An exploratory study with Singapore secondary students. The Montana Mathematics 6 IMVI Open Mathematical Education Notes, 7(2017) M.Videnovic Enthusiast, Monograph, 3, pp. 81-98.
4. Bennett, S., Maton, K., Kervin, L. (2008). The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. British Journal of Educational Technology, 39(5).

5. Betcher, Ch., Lee, M. (2009). The interactive whiteboard revolution: teaching with IWBs Camberwell, Vic. : ACER Press.
6. Hiebert, J., and Lefevre, P. (1986). Conceptual and procedural knowledge in mathematics: An introductory analysis. In J. Hiebert (Ed.), Conceptual and procedural knowledge: The case of mathematics (pp. 1-27). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
7. Hounsell, D., Falchikov, N., Hounsell, J., Klampfleitner, M., Huxham, M., Thompson, K., and Blair, S. (2007). Innovative Assessment Across the Disciplines: An Analytical Review of the Literature. York: Higher Education Academy.